

Białystok, 25.05.2024

Dr hab. Agnieszka Sakowicz-Boboryko, prof. UwB
Katedra Pedagogiki Specjalnej i Działań Twórczych
Wydział Nauk o Edukacji
Uniwersytet w Białymstoku

RECENZJA

w postępowaniu w sprawie nadania dr Beacie Gumienny stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

Podstawy formalne sporządzenia niniejszej recenzji

- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2023 r. poz. 212 (z uwzględnieniem nowego brzmienia art. 221 ust. 9: "Komisja habilitacyjna przeprowadza kolokwium habilitacyjne w zakresie osiągnięć naukowych lub artystycznych osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego", oraz ust. 9b: "Kolokwium habilitacyjne ma charakter publiczny, z wyłączeniem kolokwium w zakresie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust.3").
- Załącznik do Uchwały nr 294 Senatu UŚ z dnia 28 czerwca 2022 r. - Szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

Informacje o Kandydatce i przebieg pracy naukowo-zawodowej

Dr Beata Gumienny tytuł magistra pedagogiki, specjalność pedagogika opiekuńczo-wychowawcza uzyskała w 2002 roku na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego (promotor: dr hab. Barbara Czeredrecka, prof. UR). Sześć lat później (2008) otrzymała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Tytuł rozprawy doktorskiej brzmiał: *Kompetencje społeczne niepełnosprawnych intelektualnie wychowanków domów*

dziecka. Analiza pedagogiczna. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. dr hab. Adam Stankowski, recenzentami: prof. dr hab. Teresa Borowska i dr hab. Zdzisław Bartkowicz, prof. UMCS. Pani dr Beata Gumienny systematycznie rozwijała i podnosiła swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i kursów zdobywając kolejne uprawnienia. Ukończyła studia podyplomowe w zakresie Edukacja i potrzeby rewalidacyjne osób z niepełnosprawnością intelektualną (2006) i Zarządzanie instytucją oświatową w reformowanym systemie edukacji (2011).

Pani dr Beata Gumienny swoją aktywność zawodową rozpoczęła w 1995 roku. W latach 1995-2008 pracowała w Zespole Opieki Zdrowotnej; Dom dla Dzieci „Nasza Chata” w Przemyślu, początkowo jako pielęgniarka, wychowawca, awansując na stanowisko zastępcy dyrektora, po. dyrektora. Od 2010 roku do chwili obecnej pełni funkcję dyrektora Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Przemyślu. Aktywność naukowo-dydaktyczna Habilitantki, nierozzerwalnie od 2002 roku, związana jest z Uniwersytetem Rzeszowskim, gdzie w okresie 2002-2008 zatrudniona była w Katedrze Pedagogiki Opiekuńczej (na umowę zlecenie, następnie jako asystent). Od 2008 roku do chwili obecnej pracuje na stanowisku adiunkta w Kolegium Nauk Społecznych, Zakładzie Pedagogiki Specjalnej.

Kariera zawodowa Habilitantki jest przykładem umiejętnego łączenia (zgodnie z wykształceniem) działalności naukowej i praktycznej. Owo połączenie teorii i praktyki, wiedzy i wdrażania jej w praktyczne działania edukacyjne i terapeutyczne jest znaczącą okolicznością kształtowania sylwetki Pani dr Beaty Gumienny zarówno jako poszukującego naukowca, jak i kompetentnego praktyka.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Jako główne osiągnięcie naukowe, będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, dr Beata Gumienny przedstawiła monografię autorską zatytułowaną: *„Upośledzanie dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w środowisku edukacyjnym (od oporu do emancypacji)”*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, ss. 326. Recenzję wydawniczą przygotowała dr hab. Beata Cytowska, prof. UW.

Jest to praca oryginalna, o nowatorskim charakterze wpisująca się w nurt interdyscyplinarnych studiów nad niepełnosprawnością. Centralną kategorią badawczą jest zjawisko (proces) upośledzania dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w środowisku edukacyjnym, dyskutowane w perspektywie interakcjonizmu symbolicznego i teorii oporu.

Struktura monografii jest typowa dla prac naukowych, zawiera wprowadzenie, pięć rozdziałów (dwa teoretyczne, jeden metodologiczny, dwa empiryczne), zakończenie, bibliografię, streszczenie w języku polskim i angielskim. We wstępnych rozważaniach Autorka przejrzyście nakreśla ogólne tło problematyki i cel pracy oraz uzasadnia podjęty namysł eksploracji wybranego obszaru badań.

Rozważania zawarte w rozdziale pierwszym koncentrują się wokół problematyki oporu. Autorka z powodzeniem podejmuje się zadania ukazania złożoności i kontekstowości kategorii oporu. Przeprowadza dyskurs interdyscyplinarny nad fenomenem oporu, odwołując się do wybranych koncepcji ugruntowanych w filozofii (m.in. J. Habermasa, M. Foucaulta), socjologii (P. Bourdieu, R. Mertona, E. Goffmana, J. Szczepańskiego), psychologii (S. Freuda, E. Fromma, J. Brehma, J. Kozielskiego). W czytelny sposób obrazuje, iż w każdej analizowanej koncepcji opór ma inne znaczenie, występuje w odmiennych relacjach i sytuacjach, a także prowadzi do odmiennych konsekwencji. Jak stwierdza Autorka „fragmentaryczny szkic podjętej analizy jest tylko przyczynkiem do głębszej refleksji wprowadzającej w obszar pedagogiki, w tym do pedagogiki specjalnej” (s. 31), którą to podejmuje w kolejnych podrozdziałach pracy. Zjawisko oporu w przestrzeni pedagogicznej konstytuuje w nurcie pedagogiki emancypacyjnej i krytycznej. Przywołując poglądy przedstawicieli polskiej myśli pedagogicznej (L. Witkowski, B. Śliwerski, T. Szkudlarek, E. Wysocka) dokonuje analizy różnych aspektów oporu, zarówno w odniesieniu do jednostek, jak i instytucji edukacyjnych, poprawnie nakreśla m.in. mechanizmy kontroli i manipulacji obecnej w strukturach szkolnych, rolę, jaką w kontekście oporu pełnią nauczyciele i inne osoby wykonujące funkcje władzy w systemie edukacyjnym. Wnioskiem płynącym z analizy tekstu jest potrzeba przyjęcia perspektywy emancypacyjnej w edukacji, która uwzględnia prawa i wolności uczniów oraz dąży do zmiany istniejących struktur opresji. Wartościowym aspektem tekstu jest analiza oporu uczniów jako reakcji na system

szkolny i kulturę nauczania. Autorka analizuje różne formy oporu, zarówno bierne, jak i aktywne, wskazuje ich źródła, mechanizmy oraz znaczenie dla zmiany społecznej i edukacyjnej. Przedstawia różne typy oporu oraz ich charakterystyczne cechy, co pozwala lepiej zrozumieć reakcje uczniów w środowisku edukacyjnym. Problematykę oporu omawia również w odniesieniu do osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną, podejmując próbę „(...) identyfikacji – dopatrzenia się oporu w sytuacjach noszących miano trudności wychowawczych, agresji, nieprzystosowania społecznego czy niepowodzeń edukacyjnych” (s. 56). Podkreśla, że zachowania trudne (problemowe, niepożądane) należy rozpatrywać w kategorii „zakodowanego” oporu, jako reakcji obronnej na stresory środowiskowe i społeczne, brak akceptacji oraz odpowiedniego wsparcia dydaktycznego, a także jako przejaw niezgody na narzucane normy czy próby ograniczania autonomii. Jako główne tło konfliktów społecznych i niekorzystnej sytuacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną wskazuje model komunikacji – tzn. model „niezrozumiałej, nierozkodowanej komunikacji” werbalnej i pozawerbalnej (s. 64). Wyraźnie akcentuje potrzebę zrozumienia i akceptacji tych osób, a także dostosowania metod komunikacji oraz podejścia pedagogicznego do ich indywidualnych potrzeb i możliwości. Ten fragment tekstu zasługuje na szczególne uznanie z uwagi na podjęcie przez Habilitantkę próby autorskiej interpretacji kategorii oporu w pedagogice osób z niepełnosprawnością intelektualną. Wątek ten kontynuuje w ostatnim podrozdziale w kontekście zmiany środowiska szkolnego przez uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną.

Zawartość merytoryczna rozdziału drugiego odnosi się do psychospołecznych aspektów funkcjonalnych osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną, dyskutowanych w kontekście globalnym i edukacyjnym. Autorka omawia paradygmatyczne zmiany, jakie nastąpiły w zakresie definiowania i klasyfikowania niepełnosprawności intelektualnej, po czym przechodzi do zasadniczej części rozważań, czyli wybranych zagadnień dotyczących edukacji i sytuacji społecznej uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną. Przyglądając się rzeczywistości edukacyjnej przez pryzmat teorii krytycznej, wykorzystuje metaforę „trzech odsłon”. Umożliwia ona zilustrowanie „historycznych wątków dotyczących sytuacji edukacyjnej osób z głębszą NI w Polsce (przypis AS-B), z celowym podkreśleniem „nieistnienia” tych osób

w przestrzeni oświatowej i społecznej – aż do sytuacji obecnej” (s. 81). Jednym z mocnych punktów tego tekstu jest zwrócenie uwagi na dwoistość roli szkoły: jako instytucji konserwującej obecny porządek społeczny oraz jako potencjalnego narzędzia zmiany społecznej i emancypacji. Autorka udanie analizuje kontekst społeczno-polityczny, w którym funkcjonuje szkoła oraz podkreśla znaczącą rolę rodziców jako głównych obrońców praw swoich dzieci oraz aktywnych uczestników procesu zmian w systemie edukacyjnym. Odwołując się do literatury przedmiotu, wybranych doniesień empirycznych krytycznie ocenia tradycyjny model szkoły, wskazując na ukryty program segmentacji uczniów i generowania nierówności społecznych, wzmacnianie się procesów selekcji i wykluczenia, nadużycia związane z przemocą, które dotyczą uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w jeszcze większym stopniu ze względu na ich trudności komunikacyjne. Krytyczne spojrzenie na integrację uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w szkołach ogólnodostępnych również wydaje się uzasadnione. Autorka zwraca uwagę na działania pozorowane, które często prowadzą do izolacji i segregacji tej grupy uczniów. Niedostateczna wiedza i umiejętności nauczycieli oraz m.in. brak jasnych koncepcji integracji i dopracowanych zasad powodują, że uczniowie z głębszą niepełnosprawnością intelektualną często są pomijani lub traktowani w sposób dyskryminujący (pseudointegracja). Słusznie podkreśla potrzebę dalszych zmian w systemie edukacji oraz budowania prawdziwie włączających środowisk edukacyjnych, aby uczniowie ci również mieli realne szanse na pełny udział w życiu społecznym i zawodowym. Rozdział kończy charakterystyką form kształcenia dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną.

Podsumowując, teoretyczne dociekania przedstawione w dwóch pierwszych rozdziałach świadczą o dobrej orientacji Habilitantki w wybranym polu eksploracji naukowej. Treść poszczególnych podrozdziałów tworzy logicznie uporządkowana całość: od rozważań natury ogólnej płynnie przechodzi się do rozważań natury szczegółowej, każdy podrozdział kończy się syntetycznym podsumowaniem analiz. Wyraźnie zauważalną cechą jest spójność i klarowność wywodu, konsekwencja w prowadzeniu dyskursu naukowego w perspektywie krytycznej.

W rozdziale trzecim Autorka przedstawia założenia metodologiczne badań własnych ulokowanych w paradygmacie konstruktywistyczno-interpretacyjnym opartym na teorii krytyczno-emancypacyjnej. W pracy badawczej wykorzystwała

metodologię teorii ugruntowanej w ujęciu Kathy Charmaz. Celem analizy było ukazanie mechanizmów i determinantów procesu upośledzania osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w środowisku edukacyjnym (s. 14). Punktem wyjścia, który wzbudził „pedagogiczną czujność i ciekawość poznawczą” (s. 127) Autorki było zjawisko przenoszenia dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną z placówek szkolnych do ośrodków rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczych. Stał się on inspiracją do zgłębienia tego fenomenu oraz poszukiwania odpowiedzi na postawione pytania badawcze [które nie tworzyły zamkniętej listy, „kolejne pytania wyłaniały się w toku analizy interpretacyjnej” (s. 117)]. Pewne zastrzeżenia można poczynić w stosunku do konstrukcji niektórych z nich, np. pytania „*Co się działo w środowisku edukacji integracyjnej, inkluzyjnej czy specjalnej, zanim dzieci/ uczniowie z głębszą NI zostali przeniesieni do innej placówki? Jak to się zaczęło? Jak to się działo? ...*” czy „*Jakie rozwiązania podejmowali pedagodzy (pracownicy placówek)? A jakie działania podejmowali rodzice?*” (s. 117) brzmią niejednoznacznie i wymagają doprecyzowania adekwatnie do kontekstu badawczego. Procedurę gromadzenia i analizowania danych empirycznych Autorka przeprowadziła zgodnie z zasadami teorii ugruntowanej, kolejne etapy pracy analitycznej przedstawiła przejrzyście i z dużą starannością. Do zbierania danych wykorzystwała metodę wywiadu pogłębionego, co umożliwiło uchwycenie procesualności zjawiska upośledzania oraz pozwoliło na poznanie analizowanej rzeczywistości z perspektywy interpretującego podmiotu. Zgromadzony materiał badawczy pochodził od 21 rodziców (18 matek i 3 ojców) i dotyczył sytuacji 19 dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną (12 dzieci z umiarkowanym i 7 ze znacznym stopniem niepełnosprawności), które przed zmianą placówki edukacyjnej uczęszczały do szkoły integracyjnej, inkluzyjnej lub specjalnej. Autorka, oddając głos rodzicom mogącym wypowiedzieć się w sprawach, którym przydają znaczenie i prezentują własną perspektywę postrzegania rzeczywistości edukacyjnej swoich dzieci, tym samym uznaje, że dla badacza są oni partnerami i ich głos jest ważny i prawomocny. Opis organizacji i przebiegu badań wskazuje, że zostały one przeprowadzone w sposób odpowiedzialny i z zachowaniem zasad etyki.

Część empiryczną tworzą dwa kolejne dwa rozdziały monografii. Ich konstrukcja jest przemyślana, poszczególne podrozdziały tworzą, wyłonione w procesie analizy, powiązane ze sobą kategorie badawcze składające się na

proces upośledzania dzieci/ uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w przedszkolu/ szkole ogólnodostępnej (rozdział czwarty) i szkole specjalnej (rozdział piąty). Ta część pracy bez wątpienia jest najbardziej twórcza oraz dowodzi wysokich umiejętności analitycznych i interpretacyjnych Autorki. Proces interpretacji i teoretyzacji jest przeprowadzany z dużą ważnością i systematycznością, materiał empiryczny poddawany wielowymiarowym i trafnym interpretacjom z perspektywy licznych teorii i koncepcji naukowych. Ujawnia, że mamy do czynienia z badaczką zaangażowaną, którą cechuje wrażliwość i refleksyjność w aktywności badawczej.

Proces upośledzania analizuje w perspektywie interakcyjnej w układzie: personel pedagogiczny – dziecko/ uczeń z głębszą niepełnosprawnością intelektualną – rodzice. Autorka dokładnie identyfikuje i wyjaśnia złożone mechanizmy zniewalające, podporządkowujące i ograniczające rozwój psychospołeczny, a w efekcie przyczyniające się do tworzenia/utrwalania zafałszowanego obrazu tożsamości i upośledzania uczniów w środowisku edukacyjnym. Wchodzi w głąb zjawisk, ich kontekst, wieloaspektowość, demaskując przestrzeń interakcyjną szkoły jako antypodmiotową (o cechach opresji, przemocy symbolicznej) wobec uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną i ich rodziców. Trafnie przedstawia sekwencję zdarzeń, sytuacji, relacji (popartych narracjami rodziców), w których uczniowie są marginalizowani, stygmatyzowani, wykluczani poprzez działania nauczycieli, ukryte praktyki pedagogiczne, czy nawet psychiatryzowanie. Krytycznie analizuje dyskurs pedagogiczny i jego wpływ na marginalizację i wyobcowanie dzieci. Ważnym i nowatorskim punktem jest podniesienie problemu nieodkodowanej komunikacji dzieci z głębszą niepełnosprawnością intelektualną oraz identyfikacja ich zachowań jako formy oporu wobec opresyjnego i nieakceptującego środowiska edukacyjnego (wątek kilkakrotnie podejmowany w różnych częściach monografii). Analiza zawiera również wnikliwe spojrzenie na relacje między rodzicami a placówkami edukacyjnymi, ukazując trudności w komunikacji i brak współpracy ze strony nauczycieli. Autorka wyraźnie zauważa rozbieżność między deklarowanymi działaniami placówek a ich rzeczywistym wpływem na rozwój uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną. Część empiryczna pracy to również wartościowe studium obrazujące złożoność doświadczeń rodziców jako aktywnych uczestników procesu emancypacji swoich dzieci. Ilustruje kolejne

etapy przeżyć rodziców, począwszy od nadziei i oczekiwań, poprzez ewolucję ich perspektywy w miarę upływu czasu, aż do decyzji o zmianie środowiska edukacyjnego swoich dzieci, dążąc do odblokowania ich potencjału rozwojowego. Tym samym, jak stwierdza Autorka, „rodzice stali się prekursorami zmiany, kreatorami nowej, innej, pozytywnej tożsamości i biografii dziecka” (s. 306).

Zgodnie z metodologią teorii ugruntowanej w ujęciu K. Charmaz, ostatnimi etapami analizy są rzeczowe sprawozdanie (raport) z badań oraz skonstruowanie teorii średniego zasięgu. W przypadku recenzowanej pracy efektem finalnym działań badawczo-analityczno-intérpretacyjnych jest koncepcja procesu upośledzania dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w środowisku edukacyjnym (inkluzyjnym, integracyjnym i specjalnym). Solidnie ugruntowana teoretycznie oraz w „bogaty” danych empirycznych obrazuje wielowymiarowość i złożoność zjawiska upośledzania, jego podstawowe cechy, społeczne mechanizmy i uwarunkowania.

Zrealizowany projekt badawczy w pełni spełnia kryteria oceny badań prowadzonych przy zastosowaniu metodologii teorii ugruntowanej, do których należą: wiarygodność (konieczność odzwierciedlenia sposobów i treści doświadczania świata przez badanych), oryginalność tematu pracy badawczej, jej ważność społeczna i użyteczność teorii (możliwość jej zastosowania w praktyce społecznej)¹. Nie tylko porządkuje dotychczasową wiedzę na temat zjawiska upośledzania, ale także ją pogłębia i rozszerza o nowe wątki badawcze. Do takich należy wprowadzenie kategorii oporu w przestrzeń społecznych interakcji w środowisku edukacyjnym dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną. Podjęcie dyskursu w paradygmacie krytyczno-emancypacyjnym, co zdecydowanie należy podkreślić, jest rzadkością w pracach badawczych z zakresu pedagogiki osób z niepełnosprawnością intelektualną (a nawet pedagogiki specjalnej). Zastosowane jakościowe podejście badawcze, strategia oparta na teorii ugruntowanej umożliwiły Habilitantce odsłonięcie tych obszarów rzeczywistości edukacyjnej uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną (niezależnie od formy kształcenia specjalnego), które niejednokrotnie skrywane za zasłoną milczenia, deklaracji, pozornych działań, nie zawsze są w pełni dostępne przy zastosowaniu badań ilościowych.

---

¹ K. Charmaz, *Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej*. PWN, Warszawa 2009, s. 234.

Należy zaznaczyć również wagę podjętej problematyki tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym, jej aktualność w kontekście zachodzących zmian w systemie oświaty. Bez wątpienia tematyka pracy wpisuje się w debatę naukową dotyczącą realizacji założeń inkluzyjnych w praktyce edukacyjnej, w tym zapewnienia optymalnego środowiska edukacyjno-terapeutycznego dla uczniów z zaburzeniami rozwojowymi poważnie utrudniającymi przebieg procesów społecznych i komunikacyjnych.

Obok walorów poznawczych, recenzowana praca ma również duże wartości aplikacyjne. Dlatego też zaskakuje, iż przy tak bogatym materiale empirycznym i wieloletnim doświadczeniu jako praktyka, Habilitantka nie zdecydowała się w zakończeniu rozprawy na podjęcie refleksji pedagogicznej, nakreślenia potencjalnych kierunków dalszego rozwoju koncepcji upośledzania, czy wskazania aplikacyjnych zastosowań otrzymanych wyników (przedstawienia przykładowych propozycji rozwiązań lub sugestii dla poprawy sytuacji edukacyjnej i społecznej dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną). Można przypuszczać, iż sama Habilitantka dostrzegła tę lukę w pracy, zasygnalizowane kwestie częściowo podejmując w autoreferacie (s. 25-27).

W świetle wyrażonych wyżej komentarzy i ocen, stwierdzam, że monografia naukowa autorstwa dr Beaty Gumienny pt. *„Upośledzanie dzieci i młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w środowisku edukacyjnym (od oporu do emancypacji)”* spełnia standardy merytoryczne, metodologiczne, a także odpowiedniego poziomu prezentowanych analiz i interpretacji danych badawczych, jakie oczekiwane są wobec prac awansowych na poziomie habilitacji w pedagogice. Stanowi spójną całość budowaną z rozmysłem i z dobrze określonym celem, który przez Autorkę został pomyślnie zrealizowany. Należy podkreślić, że publikacja wskazana jako główne osiągnięcie naukowe otrzymała wyróżnienie Kapituły Konkursu Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego na wybitną monografię z zakresu nauk pedagogicznych lub nauk pokrewnych za rok 2021.

Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Pani dr Beata Gumienny do oceny dorobku naukowego, poza głównym osiągnięciem, wskazała sześć artykułów opublikowanych w czasopiśmie

naukowych, monografię pod redakcją naukową oraz zawarty w niej autorski rozdział.

Swoje dotychczasowe osiągnięcia naukowe Habilitantka sytuuje w trzech obszarach badawczych.

W pierwszym nurcie badań: *Analiza sytuacji uczniów ze specjalnymi potrzebami (szczególnie z niepełnosprawnością intelektualną) w środowisku edukacyjnym i rodzinnym, rozpatrywana w kontekście teorii krytycznej z uwzględnieniem fenomenu oporu do oceny* przedłożone zostały trzy publikacje, tematycznie korespondujące z głównym osiągnięciem naukowym.

Dwa pierwsze artykuły stanowią niejako „forpocztę” dla rozprawy habilitacyjnej (opublikowane przed jej wydaniem). Celem pierwszego tekstu *Resistance as an interdisciplinary phenomenon – inspiration for special education*. (Interdisciplinary Contexts of Special Pedagogy, 2018, 22, 239-258) jest interdyscyplinarne spojrzenie na kategorię oporu i wskazanie inspiracji dla pedagogiki specjalnej. Autorka postuluje konieczność podjęcia dyskursu teoretyczno-empirycznego w paradygmacie krytyczno-emancypacyjnym, co pozwoliłoby odsłonić wątki zaniedbane, działania ukryte, niechlubne praktyki pozorantwa w edukacji osób z niepełnosprawnością oraz uruchomić procesy emancypacji i zmiany. Uznaje, iż publikacja w pewnym sensie została już przeze mnie oceniona, ponieważ znaczna część tekstu została wykorzystana przez Autorkę w rozprawie habilitacyjnej, co, niestety, nie zostało oznaczone stosownymi przypisami.

W kolejnym tekście *Przenoszenie uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną ze szkół specjalnych. Badania wstępne rozpatrywane w kontekście uczniowskiego oporu*. (Człowiek – Niepełnosprawność – Społeczeństwo, 2020, 4(50), 59-77), zgodnie z zapowiedzią w tytule pracy, na drodze badań empirycznych Autorka poszukuje odpowiedzi na pytanie o przyczyny i okoliczności towarzyszące zjawisku przenoszenia uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną ze szkół specjalnych do ośrodków rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczych (OREW). Odwołując się do literatury przedmiotu syntetycznie omawia podstawowe kategorie (zjawisko przenoszenia uczniów, fenomen oporu, identyfikacja oporu uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną), czym udanie wprowadza w problematykę badań. Prawidłowo nakreśla koncepcję badań własnych realizowanych

w podejściu ilościowym. Analizę badawczą dotyczącą sytuacji edukacyjnej (obecnej i przeszłej) wychowanków OREW przeprowadza poprawnie, aczkolwiek na ubogim materiale empirycznym. Na podstawie badań Autorka formułuje wnioski o istnieniu zjawiska przenoszenia uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną ze szkół specjalnych do OREW jako „cichego procederu selekcji w edukacji specjalnej” (s. 74), będącego efektem konsekwencji wynikających „z błędów diagnostycznych i wychowawczych nauczycieli, zwłaszcza w zakresie rozpoznawania zachowań uczniowskich oraz podejmowania właściwych strategii postępowania” (tamże). Jak czytamy w rozprawie habilitacyjnej (s.127-128) były to badania wstępne, które pozwoliły Habilitantce zorientować się w problematyce. Uważam, iż dla większej przejrzystości tekstu, właściwszym byłoby zastosowanie powszechnie stosowanej w czasopiśmie naukowych w szerokim zakresie dyscyplin, w tym również w pedagogice, struktury IMRED.

Ostatnia przedstawiona w tym obszarze badawczym publikacja *Kreowanie upośledzonej tożsamości Innego w środowisku edukacyjnym (psychiatryzowanie)* (Kultura i Edukacja, 2023, 1(139), 67-86) stanowi pokłosie monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe. Zasadniczo w niewielkim stopniu odbiega ona swoją problematyką od prezentowanej w rozprawie habilitacyjnej, z tą jedynie różnicą, że badania dotyczą uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną sprzężoną z autyzmem. Na podkreślenie zasługuje umiejętnie przeprowadzona, refleksyjna analiza i interpretacja danych, poparta poglądami innych badaczy. Wnioski z badań są zbieżne z wcześniejszymi ustaleniami (zawartymi w rozprawie habilitacyjnej) dotyczącymi psychiatryzowania, jako naiwnej formy dyskursu pracowników szkoły, która prowadzi do upośledzających praktyk wzmacniających kreowanie negatywnej tożsamości uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną sprzężoną z autyzmem. Konsekwencje zaniedbań i zaniechań w zakresie funkcjonalnej diagnozy, oddziaływań terapeutycznych i edukacyjnych ponoszą nie tylko uczniowie, ale również ich rodzice.

Podsumowując, powyższe publikacje wskazują na oryginalność pola badawczego i stopniowe poszerzanie perspektywy oglądu kluczowej dla twórczości Habilitantki kategorii oporu w edukacji osób z niepełnosprawnością intelektualną. Mają charakter analityczny, jednak w samej warstwie treściowej wyraźnie zauważalna jest powtarzalność niektórych wątków, fragmenty treści (bez

oznaczenia stosownymi przypisami) odnajdujemy w rozprawie habilitacyjnej. Z uwagi na czas opublikowania recenzowanych tekstów uznaję, iż mamy do czynienia z koherentnym i konsekwentnym programem poszukiwań badawczych, w związku z czym dwa pierwsze artykuły spostrzegam jako swoisty „zaczyn” dla późniejszej rozprawy habilitacyjnej, trzeci tekst jako nieznacznie poszerzający wiedzę na temat wybranego wątku badawczego.

W drugim obszarze eksploracji badawczych dotyczącym *analizy sytuacji dorosłych i starszych osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin* do oceny przedstawione zostały trzy publikacje.

Przedmiotem pierwszego tekstu *Funkcjonowanie dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną – poglądy rodziców* (Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania, 2016, 3, 92-112) jest dorosłość osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną opisywana z perspektywy ich rodziców. Na drodze badań jakościowych z zastosowaniem wywiadu, pogłębionego swobodnymi rozmowami z rodzicami, Autorka zgromadziła poznawczo wartościowy materiał badawczy obrazujący funkcjonowanie dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną w środowisku rodzinnym i lokalnym, zakres ich aktywności i samodzielności w podejmowaniu zadań. Badania wykazały, iż znaczna część rodziców wykazuje podejście do ograniczania prawa swoich dzieci do pełnienia ról społecznych przypisanych osobom dorosłym i – co warte zauważenia – ujawnia się ono częściej wobec kobiet niż mężczyzn, niezależnie od stopnia niepełnosprawności intelektualnej.

W kolejnych dwóch publikacjach Autorka prezentuje wyniki badań jakościowych realizowanych w paradygmacie konstruktywistyczno-interpretatywnym, budowanym w perspektywie hermeneutyczno-fenomenologicznej. Zamysłem badawczym pierwszego opracowania *Źródła zasobów rodziców wychowujących dzieci z głębszą niepełnosprawnością intelektualną* (Parejza, 2020, 2(14), 62-82) było poznanie i zrozumienie subiektywnych znaczeń, jakie rodzice dzieci ze sprzężoną głębszą niepełnosprawnością intelektualną nadają własnym zasobom i ich źródłom w sytuacjach codzienności życia oraz w sytuacji stresu. Analiza uzyskanego materiału badawczego wykazała, że rodzice prezentują „zachowania transgresyjne, ukierunkowane na działania zmierzające do przekraczania własnych granic” (s. 80), a szczególną aktywność ujawniają w sytuacjach, gdy ich

dzieci są narażone na opresję, marginalizację i wykluczenie. Głównymi motywatorami ich działań są: miłość do dziecka, rodzina, wiara, aktywność społeczno-zawodowa i otrzymywane wsparcie społeczne.

Poznawczo ważnym, a zarazem skłaniającym do głębszej refleksji jest kolejny tekst *Starość w perspektywie dorosłych osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną* (Niepełnosprawność i Rehabilitacja, 1(85), 48-60). Umiejętnie poprowadzony proces analityczno-interpretacyjny pozwolił Autorce odkryć sens i znaczenia, jakie badane osoby nadają starości, jakie są ich plany i wizje przyszłości. Jak słusznie zauważa, jest to zaledwie fragment rzeczywistości tych osób, wymagający dalszych penetracji badawczych.

Podsumowując, powyższe artykuły są wartościowe i wnoszące do dyskursu naukowego istotne walory poznawcze i aplikacyjne. Świadczą o dobrym poziomie warsztatu naukowego Habilitantki, o dużej świadomości metodologicznej oraz kompetencjach w prowadzeniu badań jakościowych.

Trzeci obszar badawczy dotyczący *analizy sytuacji dzieci i młodzieży przebywających w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej, w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną (i innymi specjalnymi potrzebami)*, jak czytamy w autoreferacie (s. 33) należy do głównych nurtów badawczych w początkowym okresie pracy zawodowej Habilitantki, a Jej działalność naukowa z tego okresu odzwierciedlona jest zarówno w publikacjach wydanych przed, jak i po uzyskaniu stopnia doktora. Do recenzji w tym nurcie badawczym przedłożona została monografia pod redakcją B. Gumienny (2017). *W trosce o potrzeby dziecka. Pedagogiczne przesłania Barbary Czeredreckiej*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz zawarty w niej rozdział *Pedagogiczne przesłania Barbary Czeredreckiej* (s. 28-45), stanowiący syntezę wybranych obszarów problemowych dorobku naukowego Barbary Czeredreckiej. Praca pod redakcją ilustruje kompetencje koncepcyjno-realizacyjne (działaniowe) Habilitantki: umiejętność zbudowania zespołu (w skład którego wchodzi również studenci) i stworzenia przestrzeni wymiany myśli pedagogicznej. Świadczy również o Jej umiejętnościach strukturalizowania i uspojniania tekstów pod względem merytorycznym.

Według analizy bibliometrycznej dorobek publikacyjny dr Beaty Gumienny obejmuje łącznie 64 publikacje naukowe². Większość, tj. 51 prac ukazało się po doktoracie. Wśród nich są 3 autorskie monografie naukowe (w tym 1 napisana na kanwie doktoratu oraz 1 wskazana jako główne osiągnięcie naukowe), jedna monografia pod redakcją, 32 rozdziały w pracach zbiorowych oraz 15 artykułów naukowych. Zdecydowana większość artykułów została opublikowana w czasopiśmie naukowych znajdujących się na listach czasopism rekomendowanych przez MNiSW, m.in. w takich, jak: *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Niepełnosprawność i Rehabilitacja, Kultura i Edukacja, Człowiek – Niepełnosprawność – Społeczeństwo*.

Dorobek publikacyjny Habilitantki przekłada się na dobre parametry pomiaru jakości naukowej – na dzień 19.10.2023 r. osiągnęła wskaźnik 786 pkt według standardów MNiSW (po uzyskaniu stopnia naukowego doktora - 708 pkt.). Należy jednak zauważyć, iż wartość punktacji ministerialnej Habilitantka uzyskała w drodze dużej liczby publikacji, a nie wysokiej wartości punktowej poszczególnych pozycji. Ponadto liczba cytowań Jej prac jest niewielka. Indeks cytowań według bazy Web of Science wynosi 1 (h = 1), według Google Scholar prace Habilitantki były cytowane 37 razy, zaś indeks Hirscha wynosi 4.

Świadomość rangi czynionych penetracji badawczych dokumentuje również prowadzona systematycznie aktywność konferencyjna, w ramach której istnieje możliwość dzielenia się wiedzą i doświadczeniem. Habilitantka, po uzyskaniu stopnia doktora, brała czynny udział w 46 konferencjach naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym, w tym w 3 konferencjach zagranicznych (w Kijowie i Lwowie). Wśród organizatorów owych konferencji dominują ośrodki akademickie (głównie Uniwersytet Rzeszowski i Uniwersytet Śląski), ale, co należy zauważyć, organizatorami znacznej części, prawie 1/3 ogółu konferencji, były podmioty spoza środowiska akademickiego (jak np. organizacje pozarządowe, instytucje społeczne, edukacyjne itp.), przez które dr Beata Gumienny była zapraszana do wygłaszania wykładów plenarnych, współprowadzenia panelu. Fakt ten świadczy o rozpoznawalności i docenianiu kompetencji merytorycznych

---

² Zauważa się pewną niezgodność danych. W wykazie osiągnięć naukowych (zał.4, s.3-10) Habilitantka wskazuje 65 publikacji naukowych, w tym 52 po doktoracie. Odnotowana różnica dotyczy podanej liczby rozdziałów w pracach zwartych: 33 rozdziały w wykazie osiągnięć naukowych (zał. 4, s. 4-8), 32 rozdziały - w analizie bibliometrycznej.

Habilitantki w środowisku pozauczelnianym działającym na rzecz osób ze specjalnymi potrzebami.

W ramach współpracy międzynarodowej dr Beata Gumienny uczestniczyła w pracach dwóch zespołów badawczych. Była członkinią zespołu w projekcie „Homesharing”, realizowanym przez Fundację Fundusz Współpracy w ramach projektu „Ścieżki współpracy – wsparcie dla podmiotów wdrażających współpracę ponadnarodową” współfinansowanego ze środków EFS w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (lider projektu: wrocławska Fundacja Imago, główny partner: irlandzka organizacja pozarządowa Brothers of Charity). Uczestniczyła również w międzynarodowym grantie realizowanym przez macierzystą Uczelnię i Lwowski Uniwersytet Narodowy im. I. Franki we Lwowie, w ramach którego ukazał się Jej autorski rozdział opublikowany w monografii naukowej będącej pokłosiem owego projektu badawczego. W Lwowskim Uniwersytecie odbyła również krótki (tygodniowy) staż naukowy. Ponadto, w ramach Programu ERASMUS+ zrealizowała 8 godz. wykładów w Universidad de Sevilla Ceu Cardenal Spinola, Bormujos e Sevilla (Hiszpania), a także odbyła wizytę studyjną w Paderborn (Niemcy).

Pani dr Beata Gumienny była również pomysłodawczynią i koordynatorką czterech projektów, w tym trzech finansowanych przez Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego (dwa projekty naukowe w ramach konkursu Studenckich Kół Naukowych UR). Wszystkie projekty realizowane były we współpracy ze studentami Międzywydziałowego Studenckiego Koła Naukowego Vita Activa, którego Habilitantka była wieloletnim opiekunem naukowym. Jeden z nich związany był z organizacją sympozjum naukowego nt. „W trosce o potrzeby dziecka. Pamięci Profesor Barbary Czeredreckiej (1936-2016)”, którego pokłosiem jest wspomniana wcześniej monografia naukowa pod redakcją Habilitantki. W ramach drugiego projektu realizowane były badania naukowe dotyczące funkcjonowania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w świetlicy szkolnej. Innym wartościowym przedsięwzięciem był zainicjowany przez Panią doktor projekt dofinansowany przez rektora UR pt. „Zerówka”, realizowany przez studentów Koła w ramach współpracy z parafią w Bilaj, Jednostka Albańsko-Czarnogórska Fundacja Polskiej Prowincji Salwatorian. Rezultatem naukowym był artykuł opublikowany przez ówczesną przewodniczącą Koła. Była również inicjatorką i koordynatorką dwuletniego projektu badawczego z udziałem

seminarzystek, rekomendowanego przez Kuratorium Oświaty w Rzeszowie nt. „Kompetencje nauczycieli-wychowawców w zakresie diagnozowania i zaspokajania potrzeb rozwojowych uczniów”.

Aktywność naukowa dr Beaty Gumienny przejawia się także w pracach komitetu redakcyjnego czasopisma *Niepełnosprawność i Rehabilitacja*. Wydawca: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (2022-2023). Pełniła również funkcję redaktorki tematycznej jednego z numerów w/w czasopisma (2021).

Podsumowując, dorobek publikacyjny i pozostałe osiągnięcia naukowe, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym oceniam jako spełniające wymogi habilitacyjne. Postrzegam Panią doktor jako badaczkę o wyrazistych, spójnych tematycznie i konsekwentnie rozwijanych zainteresowaniach naukowych oraz z widocznymi sympatiami metodologicznymi. Zakres aktywności w kolejnych latach ilustruje Jej systematyczny rozwój naukowy, poszukiwania nowych pól badawczych. Włączanie się w różne przedsięwzięcia naukowe, wdrożeniowe. Należałoby jednak oczekiwać zintensyfikowania działań naukowo-badawczych podejmowanych we współpracy z badaczami z innych ośrodków krajowych i zagranicznych. Z kolei parametry naukowe cytowań prac Habilitantki powinny być dla Niej sygnałem do zadbania o większą widzialność naukową.

Charakterystyka i ocena dorobku Habilitantki w zakresie działalności dydaktycznej, organizacyjnej, popularyzatorskiej

Pani dr Beata Gumienny w obszarze aktywności dydaktycznej realizuje zajęcia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych oraz studiach podyplomowych. Z przedstawionego w autoreferacie wykazu przedmiotów (s. 39) wynika, iż są one ulokowane w obszarze pedagogiki specjalnej, pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej i metodologii badań jakościowych. Są zatem zgodne z wykształceniem Habilitantki, ściśle korespondują z Jej zainteresowaniami naukowymi i aktywnością praktyczną. Pani doktor ma duże doświadczenie w prowadzeniu seminariów dyplomowych. Jest promotorką 216 (154 prac magisterskich i 62 prac licencjackich) i recenzentką blisko 200 prac dyplomowych. Wypromowała również kilkadziesiąt prac dyplomowych na studiach podyplomowych organizowanych przez Uniwersytet Rzeszowski i podkarpackie ośrodki doskonalenia nauczycieli w Przemyślu i Krośnie oraz ośrodek województwa małopolskiego w Limanowej. Uczestniczyła w projekcie

dydaktycznym „Budowa potencjału dydaktycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego na poziomie europejskim” współfinansowanym przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach którego przeprowadziła dwie edycje kursu nt. „Rozwiązywanie konfliktów w szkole”. Jest także autorką podręcznika opracowanego dla celów naukowo-szkoleniowych: *Dziecko z niepełnosprawnością w zawodowej rodzinie zastępczej – opieka i wychowanie (podręcznik PRIDE: Zawodowa Piecza Zastępcza dla kandydatów na zawodowe rodziny zastępcze)*. Towarzystwo Nasz Dom, Warszawa 2019. To znaczący dorobek w kształceniu przyszłych i obecnych pedagogów (nauczycieli).

Godne podkreślenia są działania Habilitantki na rzecz podnoszenia kompetencji dydaktycznych. Oprócz studiów podyplomowych (wskazanych przy charakterystyce sylwetki Kandydatki) ukończyła liczne kursy, m.in. Kurs Kwalifikacyjny dla trenerów Programu PRIDE: Rodzinna opieka zastępcza/adopcja, na podstawie którego uzyskała uprawnienia trenera kandydatów na opiekunów zastępczych i adopcyjnych (2001), Kurs podstawowy w zakresie Terapia skoncentrowana na rozwiązaniach (2014), Trudne zachowania w spektrum autyzmu. Praktyczne rozwiązania w oparciu o Stosowaną Analizę Zachowania (2016), Szkolenie z programu MAXQDA (Kraków, 2023r.). Uzyskanie przez Habilitantkę tak wielu certyfikatów poświadczających posiadane kompetencje, świadczy o Jej potrzebie samodoskonalenia i samokształcenia, w celu wzbogacania własnego warsztatu metodycznego.

Pani doktor angażuje się również w działalność organizacyjną na rzecz Uniwersytetu Rzeszowskiego. Uczestniczyła w pracach dwóch komisji wydziałowych: Komisji ds. jakości kształcenia i Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów w UR. Jest członkinią zespołu programowego tworzącego kierunek studiów pedagogika specjalna oraz trzech Komisji Programowych dla specjalności: Pedagogika Opiekuńczo-Wychowawcza, Edukacja i Rehabilitacja Dziecka z Niepełnosprawnością Intelktualną w Przedszkolu i Edukacji wczesnoszkolnej, Kształcenie Dzieci o Specjalnych Potrzebach Edukacyjnych. Przez krótki okres (maj – wrzesień 2010) pełniła obowiązki kierownika Katedry Pedagogiki Opiekuńczej w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Imponująca jest aktywność dr Beaty Gumienny w zakresie popularyzowania nauki. Habilitantka była członkinią 6 komitetów

organizacyjnych i 3 komitetów naukowych konferencji/ seminariów naukowych. Szczególnie wyróżnia się aktywność Habilitantki jako opiekuna Międzywydziałowego Studenckiego Koła Naukowego Vita Activa. Funkcję tę pełniła przez okres dwunastu lat. W ramach owej działalności organizowała członkom Koła cykliczne warsztaty metodyczne, szkolenia i warsztaty z udziałem naukowców i praktyków, angażowała studentów do udziału w sympozjach, konferencjach i innych wydarzeniach naukowych. Niewątpliwie wspólnym sukcesem dr Beaty Gumienny i członków Koła była aktywność publikacyjna studentów (wydanych ponad 20 artykułów naukowych) oraz realizacja trzech, wspomnianych wcześniej, projektów finansowanych przez Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Nie sposób nie zauważyć, iż aktywność dr Beaty Gumienny na rzecz popularyzacji nauki ściśle powiązana jest również z Jej działalnością jako praktyka. W początkowym okresie zatrudnienia była zaangażowana w proces zmian systemu opiekuńczo-wychowawczego, szczególnie w kontekście reformy instytucjonalnej i rodzinnej pieczy. Od wielu lat współdziała z instytucjami edukacyjnymi, społecznymi, władzami samorządowymi, organizacjami pozarządowymi na rzecz wsparcia i wyrównywania szans dzieci będących w trudnej sytuacji życiowej oraz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. W ramach owej współpracy uczestniczyła czynnie w licznych konferencjach, sympozjach naukowo-szkoleniowych (o zasięgu krajowym i lokalnym), prowadziła szkolenia dla rad pedagogicznych podkarpackich placówek oświatowych oraz wychowawców placówek opiekuńczo-wychowawczych (domów dziecka). Jest wieloletnią organizatorką/ współorganizatorką dwóch cyklicznych imprez w Przemysłu: corocznych obchodów Dnia Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, a także Dni Rodzicielstwa Zastępczego. Wiedzę naukową i działalność praktyczną upowszechnia również partycypując w przestrzeni medialnej jako autorka czterech artykułów popularnonaukowych, a także goszcząc w audycjach radiowych, telewizyjnych poświęconych tematyce osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin.

Na tle licznych aktywności podejmowanych w ramach współpracy ze środowiskiem społecznym szczególnie wyróżnia się Jej wieloletni związek z dwoma podmiotami. Pierwszym jest Towarzystwo Nasz Dom, gdzie od 10 lat wchodzi w skład Komisji Rewizyjnej, a przez okres trzech lat (2005-2008) była członkinią

Zarządu Głównego Towarzystwa. Drugim jest Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Przemyślu, w którym od 2011 roku pełni funkcję wiceprzewodniczącej. Habilitantka należy również do Stowarzyszenia Przyjaciół Przemyśl-Paderborn i współpracuje z tożsamym stowarzyszeniem w Niemczech, podejmując wspólnie wiele ważnych inicjatyw m.in. na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną. Ponadto, jest członkinią Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego Oddział w Rzeszowie (od 2017 r.), w którym przez pierwszą kadencję pełniła funkcję sekretarza/ skarbnika.

Pani dr Beata Gumienny zapraszana jest również do udziału w pracach zespołów eksperckich. Od 2017 roku pełni funkcję ekspertki ds. specjalnych potrzeb edukacyjnych, konsultantki w dziedzinie oligofrenopedagogiki wspierającej pracę wychowawców w Domach dla Dzieci Towarzystwa Nasz Dom. Była członkinią grupy Zespołu Ekspertów ds. opracowania standardów usług w zakresie asystencji osobistej i opieki wytchnieniowej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich najbliższego otoczenia, powołanej przez Zarząd Główny PSONI. Jest również autorką ekspertyzy dotyczącej rozwiązań z zakresu włączania społecznego, w szczególności rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami, opracowanej w ramach projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” współfinansowanego ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Podsumowując, osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzujące naukę oceniam jako z naddatkiem spełniające wymogi habilitacyjne. Wskazują na świadome i konsekwentne budowanie przez Habilitantkę własnej drogi zawodowej, w trakcie której umiejętnie łączy działalność badawczo-dydaktyczną z praktyką oraz z aktywnością popularyzatorską. Własna praktyka zawodowa oraz bliskie relacje i współpraca ze środowiskiem działającym na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnością intelektualną, rozwinęły Jej wrażliwość na problemy tych osób, poszerzyły spojrzenie na ich doświadczenie społeczne i edukacyjne, co również ma odzwierciedlenie w dorobku naukowym.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę przedstawioną pozytywną ocenę dorobku naukowego, a w szczególności monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe, a także pozostałej aktywności (dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej oraz współpracy ze środowiskiem społecznym) popieram wniosek Pani dr Beaty Gumienny o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego. W moim przekonaniu indywidualne oblicze tożsamości naukowej Habilitantki oraz jej znaczący wkład w rozwój dyscypliny pedagogika zostały udokumentowane. Jest badaczką dojrzałą do samodzielnej pracy naukowej, o wyrazistym profilu metodologicznym i tematycznym ulokowanym w pedagogice specjalnej.

W mojej ocenie Pani dr Beata Gumienny spełnia ustawowe wymogi stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego określone w art. 219 ust.1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce . W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie Jej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Agnieszka Salowicz-Bobonyko